

BESTUURDERS PROBEREN STRUCTUUR TE VINDEN BIJ EEN OVERSTROMING

Rampenplannen alleen niet voldoende

Van de ramp met orkaan Katrina in New Orleans in 2004 valt veel te leren. Ook voor Nederland, hoewel de situatie hier totaal anders is. Hoe sterk de dijken in Nederland ook zijn, een ramp valt nooit uit te sluiten. Hoe goed zijn we voorbereid op de gevolgen van een dergelijke catastrofe? Onder de titel 'Lessons learned New Orleans' kwam een bont gezelschap, waaronder minister Remkes (Binnenlandse Zaken) en staatssecretaris Schultz van Haegen, op 31 mei bijeen in Scheveningen om een zogeheten Agenda van de Toekomst vast te stellen. Deze moet structuur bieden in tijden van (mogelijke) rampen.

Tom Podany van het US Army Corps of Engineers was persoonlijk betrokken bij de hulpverlening in New Orleans. Hoewel de orkaan al ruim van tevoren (accuraat) voorspeld was, was de schade veel groter dan verwacht. Ook de hulpverlening kwam zeer moeizaam op gang. Dat had verschillende oorzaken: falende communicatiemiddelen, de beschikbaarheid van benodigde materialen en bijvoorbeeld falende pompen. Na de ramp waren er ook bestuurlijke problemen. Wie is verantwoordelijk voor de rotzooi? Wie ruimt wat op? En natuurlijk: wie moet wat betalen? De totale schade die Katrina aanrichtte, bedroeg ongeveer 100 miljard dollar. Bijna 1.500 mensen overleefden de ramp niet.

Volgens de in de Verenigde Staten werkzame Nederlandse hoogleraar Eelco Dykstra was Katrina niet alleen een natuurramp, maar ook een ramp van slechte voorbereiding en reactie. De mens is nu eenmaal een reactief in plaats van een proactief wezen. Voor Nederland zou de schade, als Katrina hier zou optreden, nog veel groter zijn: 600 miljard euro schade. Het Nederlandse bruto nationaal product is 500 miljard euro per jaar. Door de enorme schade aan de infrastructuur duurt het aanzienlijke tijd voor alles weer op de rails zal staan. Een ramp van een dergelijke omvang zorgt dan ook voor een duurzame ontwrichting van de samenleving. Om die gevolgen zoveel mogelijk te beperken, worden rampenplannen opgesteld. Volgens Dykstra is een rampenplan een lijst met beloftes van verschillende partijen en personen om zich op een bepaalde manier te gedragen. Maar gebeurt dat ook? Om daar achter te komen is oefenen essentieel. Dykstra is een voorstander van oefeningen met extreme scenario's. Het is ten

slotte belangrijk erachter te komen wat je nog niet weet. Extreme scenario's laten dat het best zien.

Mathijs Kok van adviesbureau HKV/Lijn in Water had zo'n extreem scenario ontwikkeld. Daarbij kwam het water Nederland binnen in dijkkring 14, Centraal Holland. In dit geval zouden 1,7 miljoen mensen getroffen worden door het water. Volgens het model zouden meer dan 10.000 slachtoffers vallen en zou voor 100 miljard euro schade ontstaan. Reden genoeg om nu alvast te kijken naar mogelijkheden om de schade te beperken, zoals evacuatiemogelijkheden.

Geen evacuatiemoedheid

Het Expertisecentrum Risico- en Crisiscommunicatie voerde een enquête uit over het risico op overstroming en de noodzaak van evacuatie in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Daaruit blijkt dat Nederlanders van alle mogelijke rampen de kans op overstroming het hoogst achten. Toch voelen Nederlanders zich redelijk veilig achter dijken en duinen. Vooral mensen in het rivierengebied staan wel eens stil bij de kans op overstromingen; met name degenen die in 1993 of 1995 een evacuatie meemaakten, voelen zich minder goed beschermd. Zij zouden opnieuw hun boeltje pakken als ze daartoe worden opgeroepen. Voor evacuaties bij dreigende overstromingen bestaat dus voldoende draagvlak. De betrokkenen beschouwen de gemeente als belangrijkste informatiebron. Overigens blijken ook in risicogebieden slechts weinigen voorbereid te zijn op een eventuele overstroming.

Om Nederlandse bestuurders te helpen bij communicatie over risico's, rampen en

het bestrijden van rampen, wordt gewerkt aan een 'Agenda voor de Toekomst'. Deze gaat een lijst bevatten van punten die aandacht verdienen, van preventie om rampen te voorkomen tot de nazorg als onverhoopt toch een ramp optreedt. Een goede zaak, volgens de bewindslieden Remkes en Schultz. Want hoewel het voorkomen van rampen de hoogste prioriteit heeft, is de kans op bijvoorbeeld een overstroming nooit nul. In Nederland is de preventie al goed geregeld. Nu is het tijd om te kijken naar hoe we moeten optreden als er toch iets misgaat. New Orleans heeft al een aantal zaken laten zien die ook in Nederland mis kunnen gaan. Zo is evacuatie volgens Schultz een heikel punt. Is onze infrastructuur daar wel op berekend? Misschien is het een beter idee mensen niet uit het rampgebied te laten gaan, maar naar een hoog punt binnen dat gebied te transporteren.

Grote rampenoefening in 2008

Een ander punt dat Schultz aanhaalde, was dat het belangrijk is om te bepalen wat moet gebeuren in crisissituaties. De bijbehorende bestuursvorm komt dan vanzelf. Een laatste punt, waar beide kabinetsleden het over eens zijn, is het belang van oefenen. Dat hoeft niet meteen met grote aantallen mensen en loeiende sirenes, maar oefenen is belangrijk. Dusdanig belangrijk dat minister Remkes beloofde in 2008 een grote oefening te houden waarin zowel bestuurders als veldwerkers aan de slag kunnen. ☛